

PriMus

Quick Reference

PriMus

Nodeskrivningsprogram

© 2008 Columbus Soft

Koncept, programmering og manual: Christof Schardt

Oversættelse til dansk: Peder Lindbjerg, Heine Svendsen.

Producent: Columbus Soft

Postfach 130 264

D-64242 Darmstadt, Tyskland

Tel: (+49) 6151-943830

Fax: (+49) 6151-943831

Email: info@columbussoft.de

Hjemside: www.columbussoft.de

Distribution og salg i Danmark:

Indigo 2

att. Heine Svendsen

Vermundsgade 12

DK-8260 Viby J

Tlf. 87 34 10 30

Email: primus@indigo2.dk

Hjemside: www.indigo2.dk/primus

Support i Danmark:

Kontakt Indigo 2 for support samt oplysning om nærmeste forhandler på ovennævnte tlf.nr eller email.

Alle rettigheder forbeholdes. Ingen del af dette værk (håndbog eller program) må kopieres eller distribueres, overføres, transkriberes, gemmes i nogen form for lagersystem eller oversættes til noget computerbaseret eller menneskeligt sprog i nogen form eller på nogen måde, elektronisk, mekanisk, magnetisk, manuelt eller på anden måde uden skriftlig tilladelse fra Columbus Soft.

Køberen af programmet har ret til at bruge dette program på en enkelt computer (eller evt. på flere maskiner ifølge licensbetingelserne for flerbruger pakker). Det er tilladt at lave en sikkerhedskopi til personlig brug.

Håndbog og program er fremstillet med den største omhu. Producent, distributør eller forhandler kan ikke gøres ansvarlige for eventuelle fejl og deres følgevirkninger hverken juridisk eller på nogen anden måde.

De anvendte soft- og hardwarebetegnelser er i de fleste tilfælde også beskyttede varemærker og er i den forstand underlagt de gældende retslige bestemmelser.

1 Introduktion

1.1 Velkommen til PriMus

Med PriMus kan du skrive, spille og printe dine noder, hvad enten det drejer sig om børnesange eller komplekse orkesterpartiturer. PriMus egner sig til alle stilarter, og den integrerede bearbejdning af både noder, tekst og billeder sammenholdt med de bekvemme layout-muligheder, gør det til en fornøjelse at lave fx. sangbøger eller undervisningsmateriale. På trods af dette, er betjening så let og direkte, at alle straks føler sig hjemme.

PriMus behersker den klassiske nodeskrivnings regler, og opfylder de højeste æstetiske krav. Samtidig giver programmet dig alle muligheder for at påvirke nodebilledet og placere ethvert objekt med få hundrededele millimeters nøjagtighed.

1.1.1 Systemkrav

Operativsystem: PriMus kører på Windows XP, Vista, NT og 2000.

Processor: PriMus stiller ikke store krav. Hvis dit Windows system kører bare nogenlunde, så gør PriMus det også.

Harddisk: pladskrav ca. 10-15 MB.

Skærmopløsning: mindst 1024x768 punkters opløsning anbefales.

Lyd: for at kunne høre noderne, kræves et lydkort - evt. med indbyggede MIDI-lyde. Stort set alle lydkort kan dog bruges i samarbejde med Windows egne software MIDI-lyde, som hedder "Microsoft GS Wavetable SW Synth".

Nodeindskrivning: mus og tastatur; et MIDI-keyboard er et godt supplement hertil.

Notebooks: størstedelen af arbejdet med noder i PriMus foregår med musen. Derfor anbefaler vi notebook-brugere at anskaffe en løs mus i stedet for den indbyggede muse-plade (touchpad), som jo ikke er særlig velegnet til præcisionsarbejde.

1.2 Installation

Læg program-CD'en i drevet. Normalt vil den starte automatisk, og der vil være instruktioner for installationen på skærmen.

Hvis CD'en ikke starter automatisk, skal du åbne den med Windows Explorer: tryk [Windows-start]+[E], højreklik på CD-drevet og vælg "Åbn". Med et dobbeltklik starter du programmet `SetupPriMusDK.exe` eller `SetupPriMusDKSE.exe`.

Hvis du har hentet PriMus via download, vil du kunne finde ét af ovennævnte installationsprogrammer, hvor du valgte at gemme det på harddisken. Start det downloadede program med et dobbeltklik.

Følg instruktionerne, og efter få sekunder kan PriMus startes fra dets symbol på desktoppen:

I Windows Startmenu finder du også PriMus: Start → Alle programmer → PriMus
Læg mærke til, at der er flere andre ting end selve PriMus programmet i den nævnte mappe.

1.2.1 Registrering

Alle registrerede PriMus-brugere kan få gratis support via email eller over telefonen. Desuden får de regelmæssigt nødvendige og vigtige informationer tilsendt.

Hvis du/I har fået programmet direkte fra den danske distributør Indigo 2, så er du/I automatisk registreret og behøver ikke gøre yderligere.

Er programmet derimod købt hos en forhandler, skal registreringen foretages med det registreringskort, som ligger sammen med program-CD'en. Du kan også maile eller ringe oplysningerne ind til Indigo 2 på `primus@indigo2.dk` eller på tlf. 87341030. Ha' det 6-cifrede serienummer parat, når du kontakter os. Det findes på registreringskortet. Ved registreringen får du en licens-kode fra os, som skal skrives ind i PriMus' registreringsdialog sammen med navn og serienummer.

1.3 Første programstart

Dobbeltklik på PriMus-ikonet og efter ganske få sekunder åbnes PriMus-vinduet med et tomt nodeark eller evt. med dokumentet "Velkommen".

Alternativt kan PriMus startes med et dobbeltklik på en PriMus-fil. De har endelsen `.pri` og kan kendes på dette symbol:

Desuden kan PriMus-filer trækkes hen i det åbne PriMus-vindue.

Det fungerer i øvrigt også for alle andre fil-typer, som PriMus kender: Midi-filer, SON-filer (fra Score Perfect op til v.4.0) og MusicXML-filer. Dette gælder dog ikke for den mindste version af PriMus, som ikke kan læse alle filformater og også har andre begrænsninger.

Test af MIDI (lyd)

Åbn PriMus og klik et par noder ind med musen. Allerede under indskrivningen af noderne skal du kunne høre lyden af de tilsvarende toner over computerens højttalere.

Har du et MIDI-keyboard tilsluttet, så klik på dette symbol øverst i kanten af PriMus-vinduet. En rød ramme viser sig omkring den første takt. Tryk et par gange på klaviaturets taster. Tonerne skal dukke op som kvartnoder i nodearket.

1.3.1 Hurtigt i gang med dokumentet “Velkommen”

I PriMus' `Hjælp`-menuen finder du underpunktet `Velkommen`. Klik her og dokumentet med samme navn åbnes. Hér får du en hurtig indføring i PriMus' grundfunktioner. Det særlige herved er, at det drejer sig om et helt almindeligt PriMus-dokument, og at du straks kan afprøve de viste eksempler. *Learning by Doing*, PriMus gør det muligt.

Efter at have brugt lidt tid på Velkommen-dokumentet, vil du have fået en intuitiv fornemmelse for, hvordan mange andre og mere komplicerede funktioner skal udføres. Det er meget hurtigt og meget let at komme i gang med PriMus.

The screenshot shows the PriMus software interface. The window title is "PriMus [1] - Dokument med formateringsopsætning af tekst og billeder (Microsoft Word 2003) [PriMus.mso]". The interface is divided into two main panels.

Left Panel: Velkommen til PriMus

Velkommen til PriMus

Med PriMus kan du nemt skrive, oplyse og printe din tekst. Fordi vores tekstvisning er så simpel, undviger vi alle afvigelser og problemer.

PriMus kan håndtere samtlige af de mest almindelige tekstformater og kan nemt indlæse og gemme dokumenter i de mest almindelige tekstformater.

På de næste sider kan du lære, hvordan man...

- skriver og redigerer teksten, sætter og formaterer teksten, sætter og formaterer billeder
- opretter og indlæser dokumenter
- skriver tekst
- indlæser og udgiver dokumenter
- trykker og printer dokumenter
- indlæser og gemmer dokumenter

Tryk på Fagelbogen-knappen for at gå til næste side!
 Fagelbogen ligger i PriMus' startmenu (klik på ikonet i menuen)

Right Panel: 1. Skrivning og redig

Med PriMus kan du nemt skrive, oplyse og printe din tekst. Fordi vores tekstvisning er så simpel, undviger vi alle afvigelser og problemer.

1. Skrivning og redig

Med PriMus kan du nemt skrive, oplyse og printe din tekst. Fordi vores tekstvisning er så simpel, undviger vi alle afvigelser og problemer.

1. Skrivning og redig

Med PriMus kan du nemt skrive, oplyse og printe din tekst. Fordi vores tekstvisning er så simpel, undviger vi alle afvigelser og problemer.

1. Skrivning og redig

Med PriMus kan du nemt skrive, oplyse og printe din tekst. Fordi vores tekstvisning er så simpel, undviger vi alle afvigelser og problemer.

---

2 Brug af Guiden

Denne Quick Guide fylder kun lidt, men forklarer alle vigtige funktioner. Ud fra følgende fire eksempler kan du lære opbygningen at kende og den praktiske brug af Quick Guiden:

Eksempel 1: Du vil gerne vide, hvordan man får vist et trådkors til hjælp for placering og flytning af symboler? Under bogstav T finder du emnet **Trådkors** og underpunktet (funktionen) *...visning til/fra*:

Trådkors (til placering af symboler)

...visning til/fra

- Dialog Indstillinger → Gitter
-

Beskrivelsen af de handlinger, der skal til for at udføre funktionen i underpunktet, finder du i tredje linje bag den lille sorte cirkel. Her betyder det, at du i menuen **Indstillinger** skal vælge undermenuen **Gitter**, hvorved dialogen af samme navn åbnes.

Menukald skrives på grå baggrund og der vises hen til dét, der følger efter menukaldet, med en pil. Da der ikke står yderligere forklaringer, kan du gå ud fra at indstillingerne for trådkors kan ændres i denne menu.

Eksempel 2: Du vil gerne vide, hvordan man indsætter bjælker? Under bogstav B finder du bl.a. dette:

Bjælker

...sætte

- Vælg noder, [B]
  - Vælg noder, Valg → Bjælker → indstil
(A B S)
-

De to sorte cirkler eller prikker viser, at der er to måder, hvorpå funktionen kan udføres.

Det første punkt kræver, at du vælger/markerer noderne som en blok (se bundlinjen i PriMus' vindue: "Valg: Noder" skal være mørkeblå) og dernæst

trykker på taster [B]. Tastetryk kendes altid på [denne skrift] og står i firkantede parenteser.

Det andet punkt kræver ligeledes, at du markerer noderne og så går videre med menukaldet `Valg → Bjælker → indstil`

I næste linje vises hvilken tastekombination, der kan udføre menukaldet uden brug af musen: (A B I). Disse tastekombinationer angives for alle funktioner i Valgmenuen, da en hurtig tastaturbetjening af funktionerne i netop denne menu er vigtig for arbejdet med PriMus.

I denne forbindelse er det vigtigt, at den første taster - nemlig [A] - trykkes ned sammen med [Alt]-tasten, hvorved menuen åbner sig. Yderligere tastetryk kan udføres enkeltvis. Som et alternativ kan du vælge *Hurtigåbning af Valg-menuen* i dialogen (Dialog `Indstillinger → Generelt`) og dermed slippe for at bruge [Alt]-tasten.

Eksempel 3: Du vil gerne vide, hvordan man indsætter en crescendo kile og finder dette:

Crescendo kile

...indsætte

- Værktøjskasse 3, venstreklik og træk
  - Vælg noder, [`<`] eller [`>`]
  - Vælg noder, Menu `Valg → Andre funktioner → Crescendotegn → Sæt crescendo` (A A C C)
-

Her er hele tre muligheder.

Det første punkt bringer dig til værktøjskassens tredje faneblad (siden med dynamiktegn). Her vælges værktøjet for crescendo, og nu kan crescendoen oprettes med et klik i nodesiden og kan samtidig trækkes med musen til den ønskede længde.

Den anden mulighed består i at markere et antal noder og indsætte en crescendo kile med tasterne [`<`] eller [`>`].

Endelig er det muligt at gå over valgmenuen, og også her skal noderne markeres først. Der oplyses som altid også en tastekombination for hurtigt at nå ned til det rette menupunkt: (A A C C)

Eksempel 4: Du vil gerne vide, hvordan man udfører en enharmonisk omtydning og finder følgende:

Enharmonisk omtydning

...udføre

- Venstreklik og hold på hoved, [Mellemlumstast]
  - Vælg noder, Valg → Fortegn → enharmonisk omtydning (A V E)
-

Det første punkt betyder, at du skal klikke med venstre musetast på nodehovedet og *med nedtrykket musetast* skal du så trykke på [Mellemlumstasten]. Dette princip *Klik på et objekt og tryk på en taste* bruges ofte i PriMus. Det andet punkt beskriver funktionen via nodemarkering og valgmenu.

Disse eksempler viser den tredelte opbygning *Emne - Underpunkt/funktion - Forklaring/handling*. Emnet er som regel et objekt (en ting), underpunktet er en funktion i forbindelse hermed. Skemaet kan altså se sådan ud:

Emne

...Funktion

- Udførelse af funktionen/handlingen
  - Alternative handlingsbeskrivelser
-

Emner og underpunkter (funktioner) er ordnet alfabetisk. Søg først efter emnet, vælg dernæst den funktion eller handling, du vil udføre.

Menukald udføres ved at klikke på alle angivne menupunkter. Fx. betyder Stykke → Takter → Indsæt takter... at i menuen Stykke skal undermenuen Takter vælges og dernæst menupunktet Indsæt takter...

Funktionerne i valg-menuen vises altid i sammenhæng med en **tastekombination**. Man starter altid med [A], da dette åbner valg-menuen. Vigtigt: det første A i rækken skal trykkes ned sammen med [Alt]-tasten. Det betyder fx. at

angivelsen	betyder tastetryk
(A W V)	[Alt] + [A] [W] [V]
(A A N H)	[Alt] + [A] [A] [N] [H]

osv.

Hvis du under Indstillinger → Generelt har valgt punktet **Hurtigåbning af valg-menuen**, så falder [Alt] bort, og tastefølgen udføres, som den står - altså:

angivelsen	betyder tastetryk
(A W V)	[A] [W] [V]
(A A N H)	[A] [A] [N] [H]
OSV.	

For **Dialogvinduers** vedkommende angives ikke titlen på dialogen, men derimod den række af menukald, som åbner dialogen. Dialogen Stykke → Indstillinger kaldes altså af disse menukald i nævnte rækkefølge. Og man får derved eksempelvis åbnet dialogvinduet “nodesætterindstillinger”.

Tastaturkommandoer vises som ord eller bogstaver i kantede paranteser.

Højreklik på et objekt åbner som regel en kontekstmenu, og i sammenhæng med [Shift]-tasten slettes objektet eksempelvis, men der vil ofte være andre valgmuligheder. Denne metode kan også konfigureres omvendt i PriMus, så alene et højreklik sletter objektet, mens højreklik med [Shift] omvendt åbner kontekstmenuen. Skulle du have byttet omkring på højreklik-funktionen, så skal du huske, at i dette tilfælde er funktionsbeskrivelserne i Quick Guiden også omvendte (hvad angår højreklik).

Af hensyn til omfanget af Quick Guiden er forklaringerne meget korte og indeholder ikke alle detaljer. Opgivelsen af en **Kontekstmenu** uden yderligere anvisninger betyder derfor simpelthen, at i denne menu finder man en passende funktion. Henvielse til en **Værktøjskasse**, med angivelse af nummeret på kassen, betyder, at det egnede værktøj befinder sig i denne kasse.

A

Abbreviatur

...indsætte

- Værktøjskasse 1, indstil til gentagelsesværktøj. Venstreklik i tom takt (enkelt gentagelse). Venstreklik på taktlinje (dobbel gentagelse, begge takter skal være tomme).

...nummerere

- Højreklik på symbol, Kontekstmenu.

...slette

- [Shift]+Højreklik
  - Højreklik, Kontekstmenu, `slette`
-

Afstande (ændre)

...mellem fortegn og node

- [Shift]+Venstreklik og træk på fortegn.

...mellem noder

- generelt: Dialog `Stykke` → `Linjeformatering`, indstiller strækkeværdien.
- generelt: [Shift]+[Num *] / [Shift]+[Num /]
- individuelt: [Shift]+Venstreklik og træk. Der findes to modskift med Højreklik, mens venstreknap er nedtrykket.

...mellem nodesystemer

- generelt: Dialog `Stykke` → `Systemafstande`, indstiller værdierne.
  - individuelt: [Shift]+Venstreklik og træk. Det er muligt at flytte på flere måder; ændr måde med Højreklik, mens venstre knap er nedtrykket.
-

Akkolade

...flytte

- Venstreklik og træk på begyndelse/slutning.

...oprette

- Højreklik på venstre systemkant, Kontekstmenu, tilføj akkolade { eller [

...slette

- Højreklik på klammer/akkolader, Kontekstmenu, slet akkolade { eller [
-

Akkordeon register

...indføre

- Værktøjskasse 5, Venstreklik ved noder.

Akkordsymbol

...afspilning til/fra

- Dialog `Midi` → `Spil-muligheder`

...beregne

- Markér taktblok, `Valg` → `Andre funktioner` → `Akkordsymboler` → `udregn fra noder` (A A D U)

...forskyde (alle)

- Venstreklik og træk, brug Højreklik til at skifte flytte-modus (alle/enkelt).

...forskyde (enkelt)

- Venstreklik og træk

...guitardiagram, omdan til

- Højreklik på akkord, `Kontekstmenu`
- Markér noder, `Valg` → `Andre funktioner` → `Akkordsymboler` → `Ændr akkordsymboler til guitardiagrammer` (A A D G)

...indføre

- Værktøjskasse 6, akkordværktøjet, Venstreklik på node og tast akkorderne.
- Markér noder, `Valg` → `Andre funktioner` → `Akkordsymboler` → `Tilføj` (A A D T), indsæt akkordsymbol.

...indføre (anden akkord på en node)

- Markér noder, `Valg` → `Andre funktioner` → `Akkordsymboler` → `Tilføj` (A A D T), indsæt akkordsymbol.

...noder, omdan til

- Højreklik på akkord, `Kontekstmenu`, frembring akkordtoner.
- Markér noder, `Valg` → `Andre funktioner` → `Akkordsymboler` → `skab noder` (A A D N)

...parenteser til/fra

- Venstreklik og hold, [W]

...skjul/vis grundtone

- Venstreklik og hold, [Q]

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, `Kontekstmenu`, `slette`

...spil akkord

- Venstreklik og hold, [Mellemrumstast]

Akkordtone

...tilføje (når pladsen er trang)

- hvis man ikke kan klikke på destinationsstedet (dækket af anden stemme eller symbol): Venstreklik over eller under og træk hovedet til den ønskede position.

...tilføje (til eksisterende)

- Venstreklik over/under eksisterende nodehoved.

Aktivt stykke

...identificere

- grøn stiplet ramme er synlig.
- grå taktnumre er synlige.
- vist i statusbjælken (Aktivt stykke...)

...vælge

- Højreklik i rammen (stiplet, hvis aktiv)
- Venstreklik på pileknapperne i statusbjælken.
- Venstreklik på teksten “Aktivt stykke...” i statusbjælken, Kontekstmenu

---

Alla Breve → Taktart

Altnøgle → Nøgle

Antal systemer på side

...ændre

- generelt: Formatteringsvindue [Num 3]: klik på pileknapperne “systemafstand”.
- generelt: [Shift]+[Num +] / [Shift]+[Num -]
- individuelt: [Shift] viser plus/minus bokse nederst på siden, klik på + eller -

---

Arpeggio

...flytte

- Venstreklik og træk

...gøre længere

- Venstreklik og træk i enderne.

...indsætte

- Værktøjskasse 4, Venstreklik ved node.
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Arpeggio → sæt (A A G S)

...skifte pil

- Højreklik på symbol, Kontekstmenu

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Arpeggio → slet (A A G L)

Artikulationstegn

...indsæt flere

- Værktøjskasse 2, Venstreklik og træk ved noderne

...indsætte

- Værktøjskasse 2, Venstreklik ved noderne
- Markér noder, [Z], vælg i symboldialogen.

...kopiere

- Markér noder (kildenoder), markér første node ved bestemmelsessted, (også flere eller i forskellige stemmer), Menu Valg → Andre funktioner → Musiksymboler → kopiér (A A M K)

...skifte størrelse

- Venstreklik og hold, [S]

...skifte symbol

- Højreklik, Kontekstmenu: egenskaber, vælg i symboldialogen.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette
- Markér noder, Valg → Slet → Artikulation (A S R)

B

Backup-fil

...indstille antal

- Dialog Indstillinger → Generelt

...åbne

- Menu Filer → Åbn, vælg herefter filtype 'PriMus back-up filer' for at vise .PRB-filerne.

Bend → Bigbandsymbol

Beskyt mod ændringer

...hele stykket

- Dialog Dokument → Redigér indhold, vælg musikstykke i listen, "Egenskaber" knappen, "Tillad ikke redigering med mus".

...noder

- Dialog Stykke → Fiksering

Bigbandsymboler (fall, bend, doit, ...)

...indsætte

- Højreklik på node, Kontekstmenu: tilføj musiksymbol, vælg fra symboldialog.
- Markér noder, [Z], vælg fra symboldialogen.

...kopiere → som Artikulationstegn.

...slette → som Artikulationstegn.

...ændre → som Artikulationstegn.

...ændre størrelse → som Artikulationstegn.

Billede

...flytte

- Venstreklik og træk i rammekanten.

...indføre

- Værktøjskasse 7, vælg billedværktøj, vælg anker, Venstreklik på siden, vælg filnavn for billede
- Menu Dokument → Tilføj billede

...slette

- Højreklik på rammekanten, Kontekstmenu, slet.

...vise ramme

- tryk [Shift], stiplet ramme kommer frem.

...ændre

- Højreklik på rammekanten, Kontekstmenu, egenskaber, vælg en anden billedfil i dialogen.

...ændre størrelse

- Venstreklik og træk i rammehjørne.
  - Højreklik på rammekant, Kontekstmenu, egenskaber, sæt størrelse i procent i dialogen.
-

Billede, tilføj

...fastgjort til node/takt

- som nedenfor, men med anden ankerindstilling.

...fastgjort til side

- Værktøjskasse 7, vælg billedværktøj, vælg anker, Venstreklik på siden, vælg filnavn til billede.

...indlejret i dokument flow.

- Menu Dokument → Tilføj billede
-

Bindebue

...flytte/ændre form

- [Shift]+Vestreklik og træk på spidsen: træk til venstre/højre.

- [Shift]+Venstreklæk og træk på midten: ændr højde.
- [Shift]+Venstreklæk og træk på resten af bindebuen: flytte frit.

...indsætte

- Værktøjskasse 1, vælg bindebue værktøj, Venstreklæk mellem to noder med samme nodehøjde.
- Markér noder, [H]
- Markér noder, Valg → Bindebue → sæt (A Y S)

...indsætte (under trinvis indføring)

- [Shift] + spil node.

...oprette og kopiere node

- Værktøjskasse 1, vælg bindebueværktøj, [Alt]+Venstreklæk bag node.

...slette

- [Shift]+Højreklæk
- Højreklæk, Kontekstmenu, slette
- Markér noder, Valg → Bindebue → slet (A Y L)
- Værktøjskasse 1, vælg bindebueværktøj, Højreklæk mellem sammenbundne noder.

...slette (enkel bindebue fra en gruppe mellem akkorder)

- Højreklæk på bindebue.

Bindebue, fri

...indsætte

- Markér noder, Valg → Bindebue → Frigør bindebue venstre (A Y 1), eller Valg → Bindebue → Frigør bindebue højre (A Y 2)

Bjælkelinje (grafisk)

...oprette

- Værktøjskasse 7, indstil linjetype, vælg anker, Venstreklæk og træk.

...ændre antal linjer (1 til 5)

- Venstreklæk og hold på linje, tast [1] til [5]

Bjælker

...automatisk, sæt automatisk

- Markér noder, Valg → Bjælker → automatisk (A B A)

...faner

- Venstreklæk og hold, [Y]
- Markér noder (første node med fane), Valg → Bjælker → Faner → åbn bjælker (A B F) eller Valg → Bjælker → Faner → luk bjælker (A B F L)

...flytte

- Venstreklik og træk på kanten (vinkel skifter) eller i midten (vinkel bibeholdes, parallel flytning).
- ...længde, indstil længde
- Dialog Nodesystem → Opsætning , indstil bjælkegrupper dér.
- ...ophæve brugerændring
- Markér noder, Valg → Bjælker → slet brugerændring (A B B)
- ...slette
- Markér noder, Valg → Bjælker → slet (A B S)
- ...størrelse, indstil størrelse
- Markér noder (første node), Valg → Bjælker → Lille (stiknodestørrelse) (A B L)
- ...sætte
- Markér noder, [B]
  - Markér noder, Valg → Bjælker → indstil (A B I)
- ...sætte vandret
- Venstreklik og træk på kanten, herefter [Ctrl]
- ...undergrupper, sætte/ophæve
- Markér noder til venstre for gruppen, Valg → Bjælker → delt (A B D) eller Valg → Bjælker → gennemgående (A B G)

Bjælkevinkel

...ændre

- Venstreklik og træk på kanten.

Brevis

...indsætte

- I Dialog Indstillinger → Generelt aktivér visning af brevis i værktøjskassen.

Båndnummer → Fingersætning

C

Capo (guitar)

...vise til/fra

- Venstreklik og hold båndnummer, [C]

Cirkel → Linje

Cluster

...indsætte

- skriv top- og bundnode, Markér noder, Valg → Nodehoved → indstil cluster (A E C)

...ophæve

- Markér noder, Valg → Nodehoved → ophæv cluster (A E H)

Coda (Symbol)

...indsætte

- Værktøjskasse 2

...spring til

- Højreklik på taktlinjen, hvorfra den springer, Kontekstmenu, Spring ved afspilning..., i dialogen: indstil spring.

Copyright Symbol

...skrive

- Ved redigering af tekst: hold [Alt] nede, tast [1] [6] [9] på det numeriske tastatur, slip [Alt]

Crescendo kile

...flytte

- Venstreklik og træk på kanter eller i midten.

...indsætte

- Værktøjskasse 3, Venstreklik og træk
- Markér noder, [<] eller [>]
- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Crescendotegn → Sæt crescendo (A A C C)

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

...ændre kileåbning

- Venstreklik og hold, [Q] og [W] (flere gange).
- Højreklik, Kontekstmenu, egenskaber, indsæt et tal i dialogen.

...ændre længde

- Venstreklik og træk på spids eller åbning.

...åbne kile

- Venstreklik og hold, [A]

Crescendo

...indsætte

- Værktøjskasse 3, Venstreklik i noder.
- som kviktekst: [Ctrl]+[F], [C] (flere gange), Venstreklik på destination.

...stiplet linje

- Værktøjskasse 3, linjeværktøj, Venstreklik og træk over noder.

Cæsur

...oprette

- Værktøjskasse 2, Venstreklik mellem noder.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, `slette`

D

Da capo

...indsætte

- som kviktekst: [Ctrl]+[F], tryk [D] til 'Da Capo' kommer til syne i musevinduet, Venstreklik i partitur.

...springe til

- Højreklik på den taktlinje, hvorfra den springer, Kontekstmenu, Spring ved afspilning, se dialogen: indstil spring.

Dal Segno → Da Capo

Decrescendo → Crescendo

Diminuendo → Crescendo

Dobbelt punktering

...indsætte

- Værktøjskasse 1: Venstreklik på dobbeltpunktering ved siden af nodeværdierne.

Doit → Bigbandsymboler

Dokument

...lukke

- kun indirekte: Opret nyt dokument ([Ctrl]+[N]), det aktuelle dokument fjernes fra programmets hukommelse.

Duoler → Trioler

Dynamik tegn

...afspille

- Dialog Midi → Spil-muligheder, aktiverer dynamiske tegn.

...indsætte

- Værktøjskasse 3, Venstreklik i noder.

E

Ellipse → Linje

Enharmonisk omtydning

...udføre

- Venstreklæk og hold på hoved, [Mellemlumstast]
- Markér noder, Valg → Fortegn → enharmonisk omtydning (A F E)

...ved trinvis indføring

- spil og hold noden på keyboard, [Mellemlumstast]
-

Enkeltstemmer

...udtræk (enkelt)

- Dialog Filer → Enkeltstemme udtræk , vælg systemer, indstil: 'udtræk som enkeltstemmer'.

...udtræk i par (piano) eller grupper

- Dialog Filer → Enkeltstemme udtræk , vælg en gruppes systemer, indstil: 'udtræk som gruppe'.
-

F

Fall → Bigbandsymboler

Faner

...skjul

- Markér noder, Valg → Hals → skjulte faner (A H 1)
-

Farve

...blå noder

- angiver noder i nabosystem. Se fx. Markér noder Valg → Andre funktioner → Nabo nodesystemer → Noder til øverste nodesystem (A A N) etc.

...grå noder

- angiver inaktive stemmer. Indstil visning til/fra med Menu Vis → Vis udskrift .

...gule takter → Taktfejl (forkert udfyldte)

...noder → Node, farvelægning

...orange noder

- angiver skjulte noder (på skærm, ikke i udskrivning) → Node, skjule/vis

...røde noder

- viser for lave/høje toner. Indstil med Menu **Vis** →
 For lave/høje toner med **rødt** . Indstil toneområde for instrument i
 Dialog **Nodesystem** → **Opsætning** , indsæt laveste og højeste tone.

Fermat → Artikulationstegn

Fingerskift

...indsætte

- skriv to fingersætninger (se dette), Højreklik på node,
 Kontekstmenu, tilføj musiksymbol, vælg den lille bue i gruppen
 “Andre symboler”, anbring med musen under tallet.

Fingersætning

...indsætte

- Værktøjskasse 5, vælg fingersætningsværktøj (tallet er
 ligegyldigt), Venstreklik og hold til ønskede placering, tryk [1]
 [2] [3]...

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, **slette**
- flere: Markér noder, Menu **Valg** → **Slet** → alle musiksymboler (A S
 M) .

...ændre

- Venstreklik og hold på symbol, tryk [1] [2] [3]...

Flageolet → Artikulationstegn

Flertaktspauser

...kombinere

- Markér taktblok, **Valg** → **Pauser** → **Dan flertaktspauser** (A P D)

...opløse

- Markér taktblok, **Valg** → **Pauser** → **Opløs flertaktspauser** (A P A)

Flyt

...noder/pauser horisontalt

- [Shift]+Venstreklik og træk, to modi til rådighed, skift med
 Højreklik, mens venstre knap er nedtrykket.

Fod → Hoved

Forkortelser → Abbreviatur

Forsiringer

...afspille til/fra

- Dialog **Midi** → **Spil-muligheder**

...oprette

- Værktøjskasse 4, vælg værktøj, Venstreklik i noderne.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, **slette**

Forslag

...bjælker, forbinde med

- kun automatisk.

...indføre

- Værktøjskasse 1: vælg forslagsnode type (afkryds for legatobue og gennemstregning efter behov), [Alt]+Venstreklik foran noden.

...ændre fra almindelig node

- Markér noder, Menu **Valg** → Andre funktioner → Forslag → forslag (A A F F)

Forslag, kort (gennemstreget hals)

...indstille

- Værktøjskasse 1, indstil forslag, vælg 'Streg'

...ændre eksisterende node

- Markér noder, **Valg** → Andre funktioner → Forslag → kort forslag (A A F K) etc.

Fortegn

...flytte horisontalt

- [Shift]+Venstreklik og træk på fortegn.

...i parentes

- Venstreklik og hold på fortegn, [Q]

...indstille størrelse lille/normal

- Venstreklik og hold på fortegn, [S]

...mikrotonal

- Venstreklik og hold på fortegn, [W] (gentagne gange).
- Højreklik på fortegn, Kontekstmenu, vælg.

...oprette

- Venstreklik og hold på nodehoved, Højreklik herefter(gentag indtil det ønskede fortegn fremkommer).
- Venstreklik til venstre for nodehoved.

...slette

- Højreklik på fortegn.

...til toneartsangivelse → se Toneart

...ændre

- Venstreklik på fortegn (gentagne gange).
- Højreklik på fortegn , Kontekstmenu, vælg.

Fortryd (Redo = Gendan sidste handling)

...udfør

- [Ctrl]+[Y]

Fortryd (Undo = Fortryd sidste handling)

...udfør

- [Ctrl]+[Z]
- [Backspace]

G

Gentagelsestegn

...afspil til/fra

- Dialog Midi → Spil-muligheder , markering ved 'Gentagelsestegn'.

...oprette

- Venstreklik på taktstreg, vælg i Dialog

Gentagelsestegn → Abbeviatur

Gitter

...opsætning

- Dialog Indstillinger → Gitter

...visning, sidegitter til/fra

- [Ctrl]+[Shift]+[G]
- Menu Vis → Gitter
- Dialog Indstillinger → Gitter

Glissando

...flytte

- Venstreklik og træk på linjen eller linjespidsen.

...indsætte

- Værktøjskasse 4, vælg glissando værktøj, Venstreklik mellem to noder.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

...ændre linjestil

- Højreklik, Kontekstmenu, vælg.

...ændre tekst

- Højreklik, Kontekstmenu, vælg tekst.

Grafik

...linje → Linje

...nodelinjer → Nodelinjer som grafik

...taktlinje → Taktstreg som grafik

Guitardiagrammer

...akkordsymbol, oprette fra

- Højreklik, Kontekstmenu
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Akkordsymboler → Ændr akkordsymboler til guitardiagrammer (A A D G)

...akkordsymbol, ændre til

- Højreklik, Kontekstmenu
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Akkordsymboler → Ændr guitardiagrammer til akkordsymboler (A A D A)

...bånd, ændre

- Venstreklæk og hold, tryk [Tab] til den ønskede variant fremkommer.

...flytte (alle)

- Venstreklæk og træk, ændr modus ved Højreklik.

...flytte (enkelt)

- Venstreklæk og træk

...høre

- Venstreklæk og hold, [Melletrumstast]

...indføre

- Værktøjskasse 6, vælg værktøj, klik på begyndelsesnode, tast akkordnavn.

...medtag ved afspilning

- Dialog Midi → Spil-muligheder

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

Guitargreb → Guitardiagrammer

Gå til

....næste/forrige stykke

- i sidevisning: [Ctrl]+[Page up/down]
- Venstreklæk på pil i statusbjælke.

...side

- [Ctrl]+[G], indsæt sidenummer.
- Dialog **Vis** → **Gå til**, indsæt sidenummer.
- Venstreklik på “Side...” i statusbjælke, Kontekstmenu, vælg side.

...stykke

- Venstreklik på “Aktivt stykke...” i statusbjælken, Kontekstmenu, vælg stykke.

...takt

- [Ctrl]+[G], indsæt taktnummer.
- Dialog **Vis** → **Gå til**, indsæt taktnummer.

H

Hals

...længde, ændre

- Markér noder, **Valg** → **Hals** → **indstil længde** (A H D), indsæt værdi i halve nodetrin.

...op/ned

- Markér noder, **Valg** → **Hals** → **op** (A H O) / **Valg** → **Hals** → **ned** (A H N)

...Retning for hele stemmen

- Dialog **Nodesystem** → **Opsætning**, sæt ‘Halsretning’ som ønsket.

...skjule/vise

- Markér noder, **Valg** → **Hals** → **skjult** (A H U) / **Valg** → **Hals** → **synlig** (A H S)
- Dialog **Nodesystem** → **Opsætning**, ‘Skjul halse’ (fx. til gregorianske messer).

...vende (retning)

- Venstreklik og hold på node, [A]
- Markér noder, **Valg** → **Hals** → **vend** (A H V)

Hals, afkort (automatisk)

...slå fra

- Dialog **Stykke** → **Indstillinger** ▷ **Nodehalse**, deaktivér “afkort halse, som stikker uden for system”.

Hjælpelinjer → Gitter

Horisontal forskydning

...Noder → Afstande

...Stykke kanter

- [Shift]+Venstreklik og træk på stykkeramme (stiplet) venstre/højre, skifte mellem to modi med Højreklik.

...Systemkanter (Indrykning)

- [Shift]+Venstreklik og træk på kanten venstre/højre.
-

Hoved

...indsætte tekst

- Dialog Dokument → Sideopsætning , anden dialogside, skriv tekst.

...skjul på bestemte sider

- Dialog Dokument → Sideopsætning , anden dialogside, tast sidenummer i feltet "Ingen hoved..."

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

...spejlet i lige/ulige sider

- Dialog Dokument → Sideopsætning , første dialogside, 'Spejling af margener'
-

Hurtigåbning af valg-menu

...til/fra

- Indstillinger → Generelt
-

Indholdsfortegnelse

...flyt til anden position

- Dialog Dokument → Redigér indhold , flyt indholdsfortegnelse til den ønskede position/side.

...opdatér

- Menu Dokument → Opret indholdsfortegnelse

...opret

- Menu Dokument → Opret indholdsfortegnelse

...redigér

- Venstreklik på tekst og redigér som normal tekstramme.
-

Indrykning af systemer

...indstilling

- [Shift]+Venstreklik og træk
- Dialog Stykke → Linjeformatering , indsæt værdier for indrykning(er) på anden side i dialogen.

Instrument

...lyd, indstille

- Åbn mixer, Venstreklik på lydnummer, vælg MIDI lyd i Kontekstmenu.
- Dialog Nodesystem → Opsætning , MIDI indstillinger, Venstreklik på lydens navn og vælg ny lyd i Kontekstmenu.

...navn → Systemnavn

...oprette

- [Num +] , Venstreklik mellem to systemer for at indsætte et nyt system/instrument (gentag for at tilføje flere), stop med Højreklik eller [Esc]
- Dialog Nodesystem → Opsætning , tryk 'Tilføj instrument', vælg instrument i Partiturassistenten.

...rækkefølge, bytte

- Dialog Nodesystem → Opsætning , markér instrument i listeboksen til venstre, flyt op/ned med knapperne nedenfor.

...slette

- Dialog Nodesystem → Opsætning , vælg i liste og fjern.
- [Num -] , Venstreklik på system (gentag for at slette mere end ét), stop med Højreklik eller [Esc]

K

Kanal (MIDI)

...vælge

- Manuelt valg ikke muligt, men forskellige strategier for automatisering: Dialog Midi → Spil-muligheder , tre mulige varianter.

Keyboard (on-screen)

...vis/skjul

- [Num 5]
- [Shift]+[K]
- Menu Vis → Keyboard

Klammer

...prima/seconda volta → Taktklammer

...trioler → Triolklammer

Klumme → **Layout**

Komponist

...indsætte

- Dialog **Tekst** → **Opret titel** , redigér i dialogen.

...redigere

- Venstreklik på komponist, redigér tekst.

...slette

- [Shift]+Højreklik
  - Højreklik, Kontekstmenu, **slette**
-

Kromatisk skift

...noder

- Markér noder, **Valg** → **Tonehøjde** → **Et kromatisk trin op** (A T E) (gentag om nødvendigt).
  - Markér noder, [Ctrl]+[Shift]+[Pil op/ned]
-

Kursiv tekst

...ved indskrivning

- [Ctrl]+[I] (også [Ctrl]+[K], italic)

...ændre eksisterende tekst

- Vælg tekst, [Ctrl]+[I]
-

Kviktekst

...skrive

- [Ctrl]+[F], tast begyndelsesbogstav (gentag til tekst viser sig), Venstreklik for at indsætte i partitur, gentag Venstreklik for at indsætte flere tekstobjekter, stop med Højreklik eller [Esc]
- Menu **Tekst** → **Opret fri tekst**

...ændre

- Venstreklik og hold på tekst, tast bogstav.
-

Kviktekst skabeloner

...redigere

- Dialog **Tekst** → **Kviktekst**
-

Kvintoler → **Trioler****L**

Layout

...indstille (for side)

- Dialog Dokument → Sideopsætning

Legatobue (fraseringsbue)

...ekstra punkter, indsætte

- Venstreklik og hold på legatobue, [A]

...ekstra punkter, slette

- Venstreklik og hold på legatobue, [S]

...flytte

- Venstreklik og træk på legatobuen.

...form, nulstille

- enkelt: Venstreklik og hold, to gange [Mellemlumstast]
- flere: Markér noder, Menu Valg → Legatobue → Slet brugerændring (A X B)

...indføre

- Værktøjskasse 1, legatobueværktøj, Venstreklik mellem noder.
- Værktøjskasse 1, legatobueværktøj, Venstreklik tæt på node, træk herefter mod højre.
- Markér noder, [L]
- Markér noder, Menu Valg → Legatobue → sæt (A X T)

...kontrolpunkter, skjul

- endnu et Venstreklik på legatobue.

...kontrolpunkter, vise

- Venstreklik på legatobue.

...omforme

- Venstreklik og træk på legatobue spidser, kontrolpunkter eller kontrollinjer (stiplede grå linjer mellem punkterne).

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette
- Markér noder, Menu Valg → Legatobue → slet (A X S)

...stejlere/fladere

- Venstreklik og hold på legatobue, [Q]/[W]

...stiplet/punkteret

- Venstreklik og hold på legatobue, [D]

...vend (om)

- enkelt: Venstreklik og hold, [Mellemlumstast]

Linje

...duplikér

- Venstreklik og hold på linjen, [Ctrl]+[D]

...egenskaber

- Højreklik, Kontekstmenu, egenskaber, opsætning.

...flyt horisontalt/vertikalt

- Venstreklik og træk på linjeslutning, tryk [S]-tasten.

...flytte

- Venstreklik og træk på linjen.

...omforme

- Venstreklik og træk på linjeslutning.

...oprette

- Værktøjskasse 7, vælg linjeværktøj. Vælg anker. Venstreklik og træk i noder.

...slette

- [Shift]+Højreklik
  - Højreklik, Kontekstmenu, `slette`
-

Linje ender

...ændre symboler (pil)

- Venstreklik og hold på linje, [Q], [W] tryk flere gange
-

Linjeskift

...i takt

- del takt (Menu `Stykke` → `Takter` → `Split takt`), indstil taktlinje til usynlig, fremtving linjeskift ved usynlig taktlinje.
-

Linjeskift → Formatering

Linjeskift ved taktstreg

...fremtvinge/forhindre

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, Linjeskift, vælg.
-

Longa → Brevis

Lydstyrke (Volume)

...indstille

- åbn mixer, [Num 4], flyt fader med musen.
  - genvej under afspilning: [Num *] / [Num /]
-

M

Marcato → Artikulationstegn

Margin (Side)

...opsætning

- Dialog Dokument → Sideopsætning

Markering → Valg (valgt område)

Mensurale taktstreger

...indstille

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, taktstreggruppering > Taktstreger til ældre musik > Mensur taktstreger

---

Metronom klik

...indstil lyd

- Dialog Midi → Midi-enheder , klik på 'Indstil metronomlyd'

...til/fra

- [M] under PriMus afspilning.
- Dialog Midi → Spil-muligheder

Metronomangivelse

...indsætte (andre nodeværdier end kvartnoder)

- [Ctrl]+[M], tast [2] [4] [8] [3] [5] [9], Venstreklik, tast tal.

...indsætte (fjerdedelsnode = ...)

- [Ctrl]+[M], Venstreklik i noder, tast tal.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette
- flere: Markér taktblok, Valg → Slet → Metronomangivelse (A S N)

...udskriv ikke

- Højreklik, Kontekstmenu, Udskriv ikke metronomtekst

MIDI fil

...eksportere

- Menu Filer → Eksportér → Midi-fil

...importere

- Menu Filer → Importér → Midi-fil

...opsætte kanaler (til afspilning)

- Dialog Midi → Spil-muligheder , tre varianter til rådighed.

Mixer

...åbne/lukke

- [Num 4]
- [Shift]+[M]
- Menu Vis → Mixer

Mordent → **Forsiringer**

Museindsætning med lyd

...konfigurere

- Dialog Indstillinger → Generelt

Musikstykke → **Stykke**

Musiksymboler

...hurtig oprettelse

- definer i Dialog Musiksymboler genveje for de mest brugte symboler, herefter vælger et enkelt tastetryk fra [1] til [9] symbolet og lukker Dialog.

...oprette

- Højreklik på node, Kontekstmenu, Tilføj musiksymbol, vælg symbol i Dialog.
- Markér noder, [Z], vælg symbol i Dialog.
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Musiksymboler → tilføj til node (A A M T), vælg symbol i Dialog.

...slette

- Højreklik
- Markér noder, Valg → Slet → alle musiksymboler (A S M)

...størrelse, ændre

- Venstreklik og hold, [S]

N

Navigation

...gå til takt/side/stykke → Gå til

Nedstrøg → **Artikulationstegn**

Node

...farvelægning

- Markér noder, Menu Valg → Noder/Pauser → Farve (A N F)

...flytte horisontalt

- [Shift]+Vestreklik og træk. to modi til rådighed, skift med Højreklik, mens venstre knap er nedtrykket.

...forsiringer, ændre til

- Markér noder, Menu Valg → Noder/Pauser → Normalstørrelse (A N N)

...indsætte

- Værktøjskasse 1, Venstreklik i nodelinjerne (eller over/under).
- ...indsætte *før* anden node (til venstre for)
- Værktøjskasse 1, [Alt]+Vestreklik i nodelinjer.
- ...indsætte når pladsen er trang
- Værktøjskasse 1, [Alt]+Vestreklik i nodelinjer.
- ...kopiér (med taktoverskridelse)
- Markér noder, [C], Venstreklik på destination.
- ...kopiér (uden taktoverskridelse)
- Markér noder, [C], [Shift]+Vestreklik på destination.
- ...skjule/vise
- Venstreklik og hold, [S]
  - Markér noder, Menu Valg → Noder/Pauser → Skjulte (A N U)
eller Valg → Noder/Pauser → Synlige (A N Y)
- ...slette
- [Shift]+Højreklik
  - Højreklik, Kontekstmenu, slette
- ...splitte (to noder forbundet med bindebue)
- Højreklik, Kontekstmenu, Nodeværdi ▷ del node i to.
  - Markér noder, Menu Valg → Nodeværdier → Opdel node (A V E)
- ...størrelse, skifte
- Markér noder, Menu Valg → Noder/Pauser → Stiknode størrelse (A N T)
  - Markér noder, Menu Valg → Noder/Pauser → Normalstørrelse (A N N)

Node forskydning (horisontalt)

- ...slette
- Markér noder, Menu Valg → Slet → Forskydning af → Noder (A S F N)
- ...ændre
- [Shift]+Vestreklik og træk

Nodehoved

- ...enharmonisk omtydning
- Venstreklik og hold, [Melletrumstast]
- ...i parentes
- Venstreklik og hold, [F]
- ...lille/stor
- Venstreklik og hold, [D]
- ...overdækning, forbyde

- Markér noder, Menu `Valg → Nodehoved → sammensmelt` (A E M)
- ...overdækning, tillade (polyfone stemmer)
- generelt: Dialog `Stykke → Indstillinger` ▷ Nodehoved, indstil hér.
  - Markér noder, Menu `Valg → Nodehoved → adskil` (A E A)
- ...på anden halsside
- Venstreklik og hold, [`<`]
- ...skifte type
- Højreklik, Kontekstmenu, Hoved ▷ vælg.
  - Venstreklik og hold, tryk på tast i tredje række: [`Z`] [`X`] [`C`] osv. (svarende til nodehoved-vælgeren på Værktøjskasse 1).
- ...slette
- [`Shift`] +Højreklik
  - Højreklik, Kontekstmenu, `slette`
- ...ændre (trommesystem)
- Venstreklik og hold, Højreklik flere gange til det ønskede opnås.
  - Højreklik, Kontekstmenu, find trommelyde.

Nodelinjer

- ...farvelagt
- Dialog `Nodesystem → Opsætning`, under 'Nodesystem og nøgle' vælges farve.
- ...skjule/vise
- Markér taktblok, Menu `Valg → Andre funktioner → Nodesystem og nodelinjer → skjul` (A A Y U)

Nodelinjer som grafik

- ...flytte
- Venstreklik og træk på nederste linje.
- ...længere/kortere
- Venstreklik og træk på nederste linjes ender.
- ...oprette
- Værktøjskasse 7, vælg nodelinjeværktøj, Venstreklik og træk i partitur.

Nodesystem

- ...adskille (ét system pr. stemme)
- Menu `Nodesystem → Split nodesystem`, Venstreklik på system, stop med Højreklik eller [`ESC`]
- ...afstande, indstil (mellem systemer) → Afstande (ændre)
- ...egenskaber

- Dialog **Nodesystem** → **Opsætning** , flere egenskaber som fx. navn, størrelse, farve, lyd, bjælker mm. kan indstilles her.
- ...mute
- Mixer: Venstreklík på muteknappen.
- ...rækkefølge, ændre
- Dialog **Nodesystem** → **Opsætning** , vælg system i listen til venstre, flyt op/ned med knapperne nedenunder.
- ...sammenføje (sammenstødende)
- Menu **Nodesystem** → **Sammenføj nodesystem** , Venstreklík mellem systemer, stop med Højreklík eller [Esc]
- ...slette
- Menu **Nodesystem** → **Slet nodesystem** eller [Num -] , Venstreklík på system, stop med Højreklík eller [Esc]
- ...solo
- Mixer: Venstreklík på soloknappen.
- ...størrelse, ændre normal størrelse
- Dialog **Stykke** → **Indstillinger** ▷ **Nodesystemer**, værdier for størrelse (fx. 6,5mm).
- ...tilføje
- Menu **Nodesystem** → **Tilføj nodesystem** eller [Num +] , Venstreklík mellem systemer, stop med Højreklík eller [Esc]
- ...visning til/fra
- Dialog **Nodesystem** → **Vis**

Nodeværdier

- ...fordoble
- Markér noder, Menu **Valg** → **Nodeværdier** → **fordobl** (A V D)
  - Højreklík, Kontekstmenu ▷ **Nodeværdi** ▷ **dobbelt længde**.
- ...halvere
- Markér noder, Menu **Valg** → **Nodeværdier** → **halvér** (A V H)
  - Højreklík, Kontekstmenu ▷ **Nodeværdi** ▷ **halv længde**.
- ...kortere
- Venstreklík og hold, [W]
  - Markér noder, [Ctrl]+[Pil til venstre]
- ...længere
- Venstreklík og hold, [Q]
  - Markér noder, [Ctrl]+[Pil til højre]
- ...punktering til/fra
- Venstreklík og hold, [E]
  - Markér noder, Menu **Valg** → **Nodeværdier** → **Skift punkt** (A V F)

- Højreklik, Kontekstmenu ▷ Nodeværdi ▷ punktering (til/fra).
...triolværdier → Trioler

Nøgle

...visning til/fra

- Højreklik på nøgle, Kontekstmenu, visning...
- Dialog Stykke → Indstillinger ▷ Nøgle/Taktart/Toneart opsætning.

...ændre

- Venstreklik på nøgle, vælg i nøglepaletten.

Nøgleskift

...flytte

- [Shift]+Vestreklik og træk på nøgle.

...indsætte

- Værktøjskasse 8, Venstreklik i noderne (nøglen skal indsættes til venstre for eksisterende node).
- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Nøgleskift → Violinnøgle (A A S V), opretter to nøgler: Én i begyndelsen af valgområdet og én i den anden ende, som nulstiller nøglen til foregående indstilling. Dette er lettere end at indstille en nøgle ad gangen.

...slette

- Højreklik på nøgle.

Oktav

...tilføj

- Markér noder, Menu Valg → Tilføj node → Øvre oktav (A O) eller Valg → Tilføj node → Nedre oktav (A O N)

Oktavere

...Noder

- Markér noder, Menu Valg → Tonehøjde → Oktav op (A T O) eller Valg → Tonehøjde → Oktav ned (A T D)
- Markér noder, [Shift]+[Pil op/ned]

Opløsningstegn → Fortegn

Opstrøg → Artikulationstegn

Optakt

...skrive

- lad blot første takt være ufuldstændig.

Ottava

...flytte

- Venstreklik og træk på linje.
- Venstreklik og træk på symbol.

...slette

- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Ottava → slet (A A O S)

...sætte

- Markér noder, [O]
- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Ottava → sæt ottava +8 (A A O 1 O)

P

Parentes om nodehoved

...indsætte

- Højreklik på hoved, Kontekstmenu, Hoved▷ i parenteser

Pause

...flytte horisontalt → Flyt, ...noder/pauser horisontalt

...flytte vertikalt

- Venstreklik og træk
- Markér noder, [Ctrl]+[Pil op/ned]
- Markér noder, Valg → Pauser → forskyd op/ned (A P S), skriv værdi.

...indsætte

- Værktøjskasse 1, sæt nodeværdi, Højreklik i nodelinjer. Bemærk: man skal klikke “indenfor nodelinjerne” - ikke over eller under, selv om pauserne er placeret udenfor linjerne (i polyfoniske systemer).

...skrive (trinvis indtastning)

- [Mellemrumstast]

Pause (én takts pause)

...indsætte

- Værktøjskasse 1, sæt nodeværdien til ønskede værdi, Højreklik i takten for at oprette pause.

...indsætte i tomme takter

- Menu Valg → Pauser → Fyld tomme takter med pauser (A P F)
- eller: markér et taktområde, gør derefter som ovennævnt. Herefter udfyldes de tomme takter i den valgte stemme.

...slette

- [Shift] + Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

Pauseværdi → Nodeværdier

Pedallinje

...slette

- Højreklik

...symboler for begyndelses-/slutpunkt.

- Venstreklik og hold, [Q] og [W]
- Højreklik, Kontekstmenu, indstilling.

...sætte

- Markér noder, [P]
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Pedallinje → sæt (A A P T)
- Værktøjskasse 5, pedallinjeværktøj, Venstreklik og træk.

Pedalsymbol

...sætte

- Værktøjskasse 5, Venstreklik ved node.

Pile

...oprette

- Værktøjskasse 7, vælg linjeværktøj med pile, vælg anker, Venstreklik og træk.

...ændre

- Venstreklik og hold på linjen, tryk [Q] og [W] gentagne gange.
- Højreklik, Kontekstmenu, egenskaber, i Dialog vælg linjeslut type.

Polyfoniske systemer

...oprette

- skriv noderne til første stemme. Tryk [Alt] + [2] for at skifte til anden stemme og indskriv noderne for denne.

...splitte → Nodesystem ...adskille

Portato → **Artikulationstegn**

Prima volta → **Volteklammer**

Punktering

...dobbel → Dobbel punktering.

...indstil i Værktøjskasse 1

- to klik på nodeværdiknappen
- tryk to gange på [Q] [W] [E] ...

...skjule/vise

- Venstreklik og hold på node, [O]

...tredobbel → Tredobbel punktering.

R

Rektangel → **Linjer**

Rækkefølge

...af instrumenter/systemer → Nodesystem, ...andre rækkefølge

S

Sangtekst → **Tekst (sangtekst)**

---

seconda volta → **Volteklammer**

Sidelayout

...opsætning

- Dialog Dokument → Sideopsætning

Sidenummer

...placere

- Dialog Dokument → Sideopsætning , faneblad hoved/fod, skriv pladsholderen \p i venstre/center/højre

...skift mellem venstre/højre (altid yderst)

- Dialog Dokument → Sideopsætning , sæt flueben i 'Spejling af margener'

Skift (tonehøjde)

...kromatisk (halvtonetrin)

- Markér noder, [Ctrl]+[Shift]+[Pil op/ned]

...oktav (en oktav)

- Markér noder, [Shift]+[Pil op/ned]

...trinvist (et trin)

- Markér noder, [Ctrl]+[Pil op/ned]
-

Snapshot (partiel)

...definér

- Værktøjskasse 7, fotoværktøj, Venstreklik og træk (optegn rektangel), vælg filnavn.

...eksportér

- Filer → Enkeltstemme udtræk
-

Spil

...fra takt

- i horisontalvisning: afspilning begynder med første takt på skærmen.
- markér begyndelsestakt som valg. “Stop, når markeret blokslutning nås” kan indstilles i Dialog Midi → Spil-muligheder ▷ Afspilningsområde.

...pause

- [P]

...start

- [Mellemrumstast]

...stop

- [Mellemrumstast]
-

Splitpunkt

...opsætning (MIDI-realtime)

- Dialog Midi → Optag
-

Stemme

...ombytte

- Dialog Nodesystem → Opsætning , markér stemmen i listen med stemmer, ændr rækkefølge ved at bruge knapperne.

...slette

- vælg (markér) hele stemmen (se dette), tryk [Delete].

...vælge/markere hele stemmen

- Menu Nodesystem → Vælg stemmer , Venstreklik på stemme (en eller flere), stop med Højreklik eller [Esc]
-

Stemme, aktiv

...brug grå til at vise inaktive stemmer.

- Menu **Vis** → **Vis udskrift** .

...skifte

- Venstreklik på nodehoved.
- [Alt]+[1] to [Alt]+[4]
- Venstreklik i stemmevindue.

Stemmevindue

...åbne/lukke

- [Num 2]
- Menu **Vis** → **Stemmer**

Stiknoder

...skrive

- Værktøjskasse 1, indstil stiknodestørrelse, skriv som sædvanligt.

...størrelse (normal/stiknode), ændre

- Markér noder, Menu **Valg** → **Noder/Pauser** → **Stiknode størrelse** (A N T)

Strengenummer → Fingersætning

Stræk (taktbredde)

...indsætte

- Dialog **Stykke** → **Linjeformatering** , strækning af takt.
- se også “Afstande (ændre) ...mellem noder”.

Stykke

...afstand til foregående stykke eller tekst, indstille

- [Shift]+Vestreklik og træk på øverste kant af rammen.
- Dialog **Stykke** → **Positionering** , indskriv værdier.

...duplikere

- Menu **Stykke** → **Duplikér** opretter kopi af det aktive stykke.

...margen venstre/højre, indstille

- [Shift]+Vestreklik og træk på venstre/højre margin (to modi).
Bemærk: klik mellem systemer for at få fat i rammen.
- Dialog **Stykke** → **Positionering** , tast størrelse ind.

...oprette nyt

- Menu **Dokument** → **Tilføj nyt stykke** → **Standard musikstykke**

...rækkefølge, skifte stykkers rækkefølge

- Dialog **Dokument** → **Redigér indhold** , vælg et stykke i listen, brug op/ned knapperne for at ændre rækkefølgen.

...sammenføje

- Menu **Stykke** → **Sammenføj** .

...slette

- Dialog Dokument → Redigér indhold , vælg stykke i listen, Venstreklik på slet.
- Menu Stykke → Slet

...splitte

- Menu Stykke → Del , Venstreklik på taktstreg.

Størrelse, indstilling

...nodehoveder

- Værktøjskasse 1, indstil stiknodestørrelse.

...nodesystemer og noder

- Dialog Stykke → Indstillinger , Systemer, indsæt værdi (fx. 6,5mm).

System (partitursystem)

...undertrykke tomme systemer

- Dialog Stykke → Indstillinger ▷ Tomme systemer, indstil til 'skjul'.

Systemnavn

...fælles for pianostemme system

- Dialog Nodesystem → Opsætning , “Instrument titel”, “indstil centreret til akkolade”.

...opsætning af visning

- Dialog Stykke → Indstillinger , Stemmenavnne.

...skrive

- Dialog Nodesystem → Opsætning

T

Takt

...fjerne (takt og indhold)

- Markér taktblok, Menu Valg → Slet → Slet takter fuldstændigt (A S E)

...fjerne sidste takt (hvis den er tom)

- [Ctrl]+[Shift]+[B]
- [Num /]

...flytte

- Markér taktblok, kopiér, fjern herefter kildetakt (takt og indhold).

...indsæt

- Højreklik på taktlinje, Kontekstmenu, Indsæt tomme takter
- Stykke → Takter → Indsæt takter

...kopiere

- Markér taktblok, [C], Venstreklik på destinationstakt.

...slette (kun indhold).

- Markér taktblok, [Delete]

...tilføj én

- [Num *]
- [Ctrl]+[B]

...tilføj flere

- [Num *] hold nedpresset.
- Højreklik på sidste taktstreg, Kontekstmenu, Vedhæft tomme takter.
- Dialog Stykke → Takter → Indsæt takter

Taktart

...opsætning

- Venstreklik på taktangivelse i takt 1, vælg skift taktart i Dialog.

...opsætning af visning

- Højreklik på taktangivelse, Kontekstmenu, Visning...
- Dialog Stykke → Indstillinger ▷ Nøgle/Taktart/Toneart, opsætning.

...opsætning i stykke → Taktart, skift

Taktart, skift

...oprette

- Venstreklik på taktstreg (åbner 'Indstillinger af taktstregere') udvid dialog (klik på pilen), vælg ny taktangivelse.

...slette

- Venstreklik på taktstreg (åbner 'Indstillinger af taktstregere') indstil til forrige taktart

Taktbredde

...nulstille til normal

- Markér taktblok, Valg → Andre funktioner → Taktformatering → Normalstørrelse (A A A N)

...ændre (generelt)

- Dialog Stykke → Linjeformatering, indstiller strækkeværdien.
- [Shift]+[Num *] / [Shift]+[Num /]

...ændre (individuel)

- Markér taktblok, bredere: [Shift]+[Num *] snævrere: [Shift]+[Num /]
- Markér taktblok, Venstreklik på pileknapper i formateringsvinduet (bring op med [Num 3])

- Markér taktblok, Valg → Andre funktioner → Taktformatering → Bredere (A A A B) og Valg → Andre funktioner → Taktformatering → Snævrere (A A A S)

Taktfejl

...vis fejl (forkert sum af nodeværdier)

- Højreklik på taktstreg til højre for gul takt, Kontekstmenu, vis fejl i takten.

...vis til/fra (gule takter)

- Menu Vis → Forkert taktlængde med gul farve

Taktklammer → Volteklammer

Taktnummer

...flytte

- Venstreklik og træk på nummer.

...opsætning

- Højreklik, Egenskaber, Opsæt nummerering i dialogen.

Taktstreg

...indsætte (del takt)

- Menu Stykke → Takter → Split takt , Venstreklik i takt.

...opsætning

- Venstreklik på taktstreg, vælg i dialogen.
- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, redigér taktstreg...

...slet (sammenføj takter)

- ikke muligt.

...usynlig

- Venstreklik på taktstreg, vælg usynlig taktstreg i dialogen.

Taktstreg som grafik

...flytte

- Venstreklik og træk

...længde, ændre

- Venstreklik og træk på endepunkter.

...oprette

- Værktøjskasse 7, vælg taktstreg værktøj, Venstreklik og træk i noder.

...slette

- [Shift] +Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

...type, ændre

- Venstreklik og hold, [Q] gentag.

Taktstreger, korte (middelaldermusik)

...indstille

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, Taktstreg gruppering > Taktstreger til ældre musik > Mensur taktstreger

---

Taktstreggrupper

...opsætning

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, Taktstreg gruppering

Tekst (sangtekst)

...bindestreg

- [Ctrl]+[-]

...flytte horisontalt

- [Shift]+Vestreklik og træk

...flytte over system → flyt

...flytte vertikalt

- [Shift]+Vestreklik og træk Skift mellem tre modi med Højreklik. Stavelser, som forskydes, vises med rødt.

...flytte vertikalt i halv linjehøjde enheder

- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Sangtekst → forskydning i halvtrin (A A E H), indsæt værdi.

...indsætte en linje

- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Sangtekst → en linje ned (A A E N), indsæt linjenummer.

...kopiere med kopieringsværktøj

- Værktøjskasse 6, vælg kopieringsværktøj. Venstreklik på kildenode (skal have (sang-)tekst), Venstreklik herefter på destinationsnode (uden (sang-)tekst), træk musen til højre for at kopiere efterfølgende stavelser. Slet (for at rette) med Højreklik henholdsvis Højreklik og træk på noderne.

...kopiere stavelser fra øverste linje

- [Num +] under redigering (markør springer videre).

...kopiere vha. valg

- Markér noder (kilde), Markér noder destination (kun første node), Menu Valg → Andre funktioner → Sangtekst → kopiér fra valgt område (A A E K)

...linjeafstand, ændre

- [Shift]+Vestreklik og træk på sidste linje (spreder alle linjer).

...mellemrum (fast mellemrum)

- [Ctrl]+[Mellemlinjetast]
- ...nummerere (automatisk)
- Højreklik på tekst, Kontekstmenu, nummerér.
- ...nummerere (manuelt)
- rediger tekst, skriv nummer fulgt af &-tegn, som adskiller fra følgende tekst.
- ...oprette anden linje
- [Pil ned]
- ...skrive
- klik på eksisterende stavelse (markør dukker op).
  - Værktøjskasse 6, tekstværktøj, klik under node, markør dukker op.
  - [Ctrl]+[L], klik under node, markør dukker op.
- ...slette
- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Sangtekst → slet (A A E S)
  - Værktøjskasse 6, vælg kopieringsværktøj. Højreklik og træk over noder.
- ...slette linje
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Sangtekst → Fjern linje (A A E F), indsæt linjenummer, stavelserne under denne linje flyttes en position op.
- ...udklipsholder, indsætte fra
- Begynd sangtekst redigering (Venstreklik på stavelse eller [Ctrl]+[L] og Venstreklik på node), anbring markør under første node [Ctrl]+[V]
- ...udklipsholder, klippe til
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Sangtekst → Udklipsholder → klip til udklipsholder (A A E U)
- ...udklipsholder, kopiere til
- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Sangtekst → Udklipsholder → kopiér sangtekst til udklipsholder (A A E U K)

Tekst redigering

...ny linje

- [Enter] (returtast)

...start

- Venstreklik på tekst (punkteret ramme og tekstmarkør dukker op)

...stop

- Venstreklik uden for tekst (punkteret ramme)
- [Esc]

Tekst, fri

...duplikere

- Venstreklæk og hold på tekst, [Ctrl]+[D]

...flytte

- Venstreklæk og træk på tekst.

...flytte til en anden takt

- Venstreklæk og hold på tekst, Højreklæk for at ændre måden der flyttes på fra "fikseret til takt" til "fri".
-

Tekstafsnit

...anker, skifte

- Højreklæk, Kontekstmenu, Tekst-anker...

...margen, flytte

- [Shift]+Venstreklæk og træk på venstre/højre margen. To modi til rådighed, skift med Højreklæk (flyt én margen eller begge samtidigt).

...oprette

- [Ctrl]+[T], tekstmarkør samt punkteret ramme dukker op i slutning af dokumentet, tast tekst.
- Menu Tekst → Opret tekstafsnit , markør samt punkteret ramme dukker op i slutning af dokumentet, tast tekst.

...slette

- [Shift]+Højreklæk
  - Højreklæk, Kontekstmenu, slette
  - Dialog Dokument → Redigér indhold , vælg tekstobjekt fra listen, klik på 'slet'.
-

Tekstforfatter → Komponist

Tempo

...opsætning

- Dialog Midi → Spil-muligheder , indstil tempo
- skriv metronomtekst (PriMus spiller dem).

...ændre under afspilning

- åbn mixer [Num 4], flyt tempo-fader.
  - genvej under afspilning: [Num +] og [Num -]
-

Titel

...oprette

- Dialog Tekst → Opret titel , redigér i Dialog.

...positionering venstre/centreret/højre

- Højreklæk på title, Kontekstmenu, vælg.

...redigere

- Venstreklik på titel, redigér.

...slette

- [Shift]+Højreklik
  - Højreklik, Kontekstmenu, **slette**
-

Tomme sider

...indsætte (i dokument)

- Dialog **Dokument** → Redigér indhold , indsæt formfeed (en eller flere).

...indsætte under udskrivning

- Dialog **Filer** → Udskriv , bestem antal tomme sider i begyndelsen.
-

Tomme systemer

...undertrykke (skjul)

- Dialog **Stykke** → **Indstillinger** ▷ Tomme systemer, indstil til 'skjul'
-

Tomme takter

...indsæt i enkelt nodesystem

- Højreklik på taktstreg i bestemt nodesystem, Kontekstmenu, Indsæt tomme takter..., angiv antal.

...indsætte i alle systemer

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, Indsæt tomme takter..., angiv antal.

...tilføje → Takt, ...tilføj

...udfyld med pauser → Pause

Toneart

...indstille visning

- Dialog **Stykke** → **Indstillinger** ▷ Nøgle/Taktart/Toneart, indstilling.

...skifte (i selve stykket) → Toneart, skifte

...skjule/vise

- Højreklik på toneartsangivelse, Kontekstmenu, Visning... vælg

...transponere → Transponere

...vælge

- Venstreklik på toneartsangivelse, vælg i dialog (hvis C-dur er nuværende toneart, Venstreklik mellem nøgle og taktangivelse).
-

Toneart, skifte

...i stykket

- Venstreklik på taktstreg, Kontekstmenu, udvid Dialog (klik på pilen), Vælg ny toneart.

Tonehøjde

...ændre (en oktav)

- Markér noder, [Shift]+[Pil op/ned]

...ændre (et trin)

- Markér noder, [Ctrl]+[Pil op/ned]

...ændre (i kromatiske trin)

- Markér noder, [Ctrl]+[Shift]+[Pil op/ned]
-

Transponere

...hele stykket

- Dialog Stykke → Transponér
- Markér taktblok (hele stykket), [Ctrl]+[Shift]+[Pil op/ned]

...instrument

- Dialog Nodesystem → Opsætning , vælg transponeret instrument type.
- Højreklik på toneartsangivelse (hvis C-dur: mellem nøgle og taktangivelse), Kontekstmenu, Transponér instrument, Dialog åbner, vælg interval eller toneart eller forud defineret.

...sektioner → Kromatisk skift.

Tredobbelt punktering

...indsætte

- Værktøjskasse 1: Venstreklik på tredobbelt punktering ved siden af nodeværdierne Hvis ikke synlig: Aktivér i Dialog Indstillinger → Generelt visning af tredobbelt punktering.
-

Tremolo

...flytte (faneposition)

- Markér noder, Valg → Andre funktioner → Tremolo → skift mellem op/ned (A A R K) , indsæt værdi.

...oprette (gentaget)

- Værktøjskasse 4, Venstreklik på node.
- Markér noder (enkelt!), Valg → Andre funktioner → Tremolo → indsæt 8. del (A A R 1) etc.

...oprette (vekslende)

- indfør nodepar (skal have samme værdi), Markér noder (som par!), Valg → Andre funktioner → Tremolo → indsæt 8. del (A A R 1) etc.

...slette

- Højreklik på hals, Kontekstmenu: slet.

...ændre

- Højreklik på hals, Kontekstmenu: vælg antal faner.

Triller → Forsiringer

Trinvis indføring

...enharmonisk omtydning

- hold keyboardtone + [Mellemrumstast]

...node med bindebue

- [Shift] + spil keyboardtone.

...pause, oprette

- [Mellemrumstast]

...til/fra

- Venstreklik på ikon i værktøjsbjælken.
  - [Shift] + [S]
-

Trioler

...indstille

- Skriv almindelige nodeværdier. Herefter: Markér noder (hele gruppen), Menu Valg → Nodeværdier → Triol/Ntoler (A V T).

...ophæve (nulstil til normale værdier)

- Markér noder (hele gruppen), Menu Valg → Nodeværdier → Ophæv triol/ntol (A V V)

...skrive

- Værktøjskasse 1, sæt triolværdi, skriv noder, PriMus finder automatisk triolernes slutpunkt, når det nås.

...slette → ophæve

...sæt nodeværdi i Værktøjskasse 1:

- Venstreklik på den lille 3-knap.
- [Shift] +klik på nodeværdi.
- [Shift] +tryk [Q] [W] [E] ...

...ændre

- Højreklik på triolklamme eller tal, Kontekstmenu, Egenskaber...
-

Triolklammer

...indstil egenskaber

- Højreklik, Kontekstmenu, Egenskaber...

...skift talplacering

- Venstreklik og hold, [E]

...størrelse, ændre

- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Triolklammer → Lille (stiknødestørrelse) (A A K L)

- Markér noder, Menu Valg → Andre funktioner → Triolklammer → Normalstørrelse (A A K N)

...vende

- Venstreklik og hold, [Mellemlumstast]

...visning til/fra

- Venstreklik og hold, [Q]

...visningsstil for tal

- Venstreklik og hold, [W]

Trommesystem

...hovedtyper, ændre (i tromme map)

- Venstreklik og hold på hoved, Højreklik gentagne gange til det ønskede hoved kommer frem.

...indsætte noder (i tromme map)

- som i normalt system, undtagelse: Venstreklik og hold på hoved ændrer hovedtype (i stedet for fortegn).

...oprette

- Dialog Nodesystem → Opsætning , klik på nøgle og vælg trommesystem.
- Højreklik på nøgle, Kontekstmenu, Skift systemtype , vælg.

...tilføj

- Dialog Nodesystem → Opsætning , vælg 'tilføj instrument' og vælg i Partiturasistenten tromme map i sektionen *neutrale systemer*.

Trådkors (til placering af symboler)

...visning til/fra

- Dialog Indstillinger → Gitter

U

Udskriv

...skalaret

- I Udskrivningsdialogen: indstil skalering til manuel (ikke automatisk) og vælg eller tast et tal.
- I Udskrivningsdialogen: vælg et papirformat forskellig fra dokumentformat. PriMus skalerer automatisk.
- I Udskrivningsdialogen: vælg et flerside tryk. PriMus skalerer automatisk.

...stemmeudtræk

- opret stemmer, åbn stemmer og udskriv.

V

Valg (markér noder/pauser)

...definere

- [Ctrl]+Venstreklæk og træk over noder.

...definere (hele stemmen)

- Menu Nodesystem → Vælg stemmer , Venstreklæk på stemme (også flere), stop med Højreklæk eller [Esc]

...definere (helt stykke)

- [Ctrl]+[A]

...kun noder

- definér valg, Menu Valg → Filter → kun noder (A I N) , alle pauser udelukkes fra valg.

...kun pauser

- definér valgområde, Menu Valg → Filter → kun pauser (A I P) , alle noder udelukkes fra valg.

...ophæve

- [Ctrl]+Højreklæk
- [Esc]

...skifte modus

- klik på farvefeltet i statusbjælken.
  - [Ctrl]+[Mellemlækstast]
  - Valg → Modus → Noder/Pauser (A N)
-

Valg (valg af takter)

...definere

- [Ctrl]+Venstreklæk i takt.

...definere (hele nodelinjen)

- Menu Nodesystem → Vælg nodesystem , Venstreklæk i nodelinjen,.

...definere (hele stykket)

- [Ctrl]+[A]

...ophæve

- [Ctrl]+Højreklæk
- [Esc]

...slette

- [Delete] (kun taktindhold).
- Menu Valg → Slet → Slet takter fuldstændigt (A S E) (fjern takter med indhold).

...udvide

-
- [Ctrl]+Venstreklik i yderligere takt(er).

Valg modus

...skifte

- klik på farvefeltet i statusbjælken.
- [Ctrl]+[Mellemlumstast]
- Valg → Modus → Noder/Pauser (A N)

Vejrtrækningstegn

...sætte

- Værktøjskasse 2, vælg værktøj, Venstreklik mellem noder.

Vers

...skrive

- Opret tekstafsnit med [Ctrl]+[T], vælg tekststil "Verse", skriv versnummer, tast [Tab], skriv tekst.

Vis nodebillede

...gule takter

- Menu Vis → Forkert taktlængde med gul farve

...horisontal-/sidevisning

- [F1]

...skifte visnings modus

- [F9]

Vis programelementer

...Formatteringsvindue

- [Num 3] til/fra

...Fuld skærm

- [Num ,]

...Keyboard

- [Num 5]
- [Shift]+[K]

...Mixer

- [Num 4]
- [Shift]+[M]

...Stemmevindue

- [Num 2] til/fra

...Værktøjsboks til/fra

- [Num 0] (sætter alle åbne værktøjskasser og vinduer til/fra igen)

...Værktøjskasse

- [1] [2] ... [8] (med direkte adgang til siden), [0] alle til/fra

- [Num 1] til/fra
-

Volteklammer

...oprette

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, Tilføj volter 1./2.

...oprette i nederste system

- som opret, men klik i bestemmelsessystem.

...redigere (tekst)

- Venstreklik og hold på linje, tryk [1] [2] [3] [4]
- Venstreklik på tekst, markør dukker op, tast.
- Højreklik på linje, Kontekstmenu.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

...udvide

- Venstreklik og træk på venstre/højre kant.

W

Webside

...opret

- Menu Filer → Eksportér → Dokument som web-side

Z

Zoom

...til sidebredde

- [F5]

...til sidehøjde

- [F4]

...til/fra

- [F2]/[F3]
- Højreklik+H på frit område af siden, musehjul.
- Højreklik+H+ Venstreklik og hold på frit område af siden, flyt musen frem og tilbage.

Øvemærker

...indstil tekststil og ramme

- Dialog Tekst → Indstil tekststilarter

...oprette

- Højreklik på taktstreg, Kontekstmenu, Tilføj øvemærke.

...opsætning

- Højreklik, Kontekstmenu, egenskaber.

...slette

- [Shift]+Højreklik
- Højreklik, Kontekstmenu, slette

